

עין משפט

נר מצוה

קָדַח אֶמֶי פִּי־אֵה מְהִיל שְׂמַחַת עֲשׂוֹר הִלֵּכְנוּ סַמָּה לְאִין סַח טוֹשִׁיעַ אֶל־חַסֵּי מִיִּלֵּא סִי־כִּי

לְעִזִּי רִשִׁי־י

ברובי"ר. פירוש להוכיח, לאמת, לנרר (דגריס), (רש"י בראשית כ, טו), להילחם פנים (לדגריס) (רש"י מ"ב, יח, גר"י).

הגהות וצינונים

[א] [במגילה שם ליתא] (גליין): [ג] בראשונים וכת"י נוסף וכפרוץ הדבר הרבו בני ישראל ראשית דגן תירושו ויצהר (דה"ב לא ה) וכתוב: [ג] נ"א אמר ר"ח אמר רב (גליין): [ד] צ"ל ויאמר אליהם עד ה' בכם ועד משיחו היום הזה] (גליין): [ט] צ"ל דחייבין במקרא מגילה (דבש תמר): [ו] תיבות "לשם ה'" ליתא בכת"י: [ז] צ"ל בעשר] (גליין) ע"י פורת יוסף בילק"מ: [ח] צ"ל והמעשר] (גליין): [ט] צריך להוסיף בימי אברהם (ערלינג עיי"ש): [י] צ"ל ממינו (רש"י):

ליקוטי רש"י

היושב ופֿא עבד עבירה וכו'. ההוא ישנ ולא עבד עברה דקאמר נוטל עליה שטר בעברה שפֿא ונפסא ילדו ולא עבד אין מלוה ימירה מזו [קידושין לט:]. רק חזק פֿבפֿתי וגו' כי הדם הוא הנפש וגו' פֿמען ייבב פֿד ופֿבנין אחריו. לא ולמד מן שכן של מלוות אס הדס שנפשו של אדם וכו' [דברים יב, כה]. תנינא. דחוקין ואם איתא. דנפטרו אלו ואילו צדי אדם הוא אף ציוס הכפורים יש מלקות על לאו שבו וצית דין פוטרין אותו מכרת. אמר רב נחמן. לעולם אינן חוקין עליו חביריו והא דקתני דאין זדונו צדי אדם. הא מני ר' יצחק היא. דאמר נמסכת מכות דאין מלקין בלאו הניחן לאוהרת כרת ופילו התרו צו למלקות וילף טעמיה מהא קרא [מגילה ד:]. כל חייבי כריתות. של עריות היו בכלל ונכרתו הנפשות העושות וגו' שכתוב בפסחת עריות (ויקרא יח). פֿמה יצאת כרת באחותו. דכתיב נקדשים תהיו ואיש כי יקח את אחותו וגו'. פֿדונה בכרת ופֿא במלקות. אס התרו בן ופֿע"ג דמה נמי נשנית בלאוה פֿרשה דלצר שנחתש צה נשנית להערה. אפיפֿו תימא רבנן היא. דאמרי מלקות אלל כרת ופֿס"ה ליכא חילף מינה שחוקין על רבי תנניה והכי חומר מתניין שבת עיקר חומר זדונו צדי אדם וזה עיקר חומר זדונו בהכרת ומינה אס התרו צו ולקה מיפטר [מגילה ד:]. ושאיפֿת שפֿום בשם. שמו של הקב"ה ולא אמרינן מולול הוא כנכודו של מקום שציל כבוד הגברות להוליא שם שמים עליו

ולמדו מנכוד שמהר ה' עמכם ומן המלאך שאמר לגדעון ה' עמך גבור החיל [ברכות נד:]. וכי תימא בועז מדעתיה עבד. ולא גמרינן מנייה. תא שמוע ואומר ה' עמך וכו'. דגמרינן ממלאך שאמר לגדעון [שם סג:]. שיבפֿו. כלומר שייגעו דלוראפֿיט פֿלע"ז [תענית ט:]. מנא ידע. שממנו היא מעשרת שנה אף אחרים בלו עליה. ויאמר. בת קול אמרה. כבושים. דברים עולמים שגזרו מלפני שישאו מזו מלכים ולי אפשר ללאת אלא מיהודה דכתיב (בראשית מט)

גור ארסה יהודה כבושים דברי סחר גזירת המלך כמו צהדי ככשי דקדושא צריך הוא למה לך צנכות (דף י.) גבי חוקים [סוטה י:]. דגני ענו בי וגו' את שור מוי פֿקחתי לעזובי וחמור מוי פֿקחתי כשהייתי הולך מעיר לעיר לשפוט ארסה על עסקי כריסה הייתי הולך על החמור שלי והיה לי ליעול משלהם. ויאמר אליהם עד ה' בכם ועד משיחו וגו' בת קול יולאת ואומרת עד, וזה אחד משלשה מקומות שהופיעה רוח הקדש צצית דין של מטה [שמואל א יב, ג-ה].

כג:

אלו הן הלוקין

פרק שלישי

מכות

ריב"ז

אשר יעשה אותם האדם וחי בהם. וסמך ליה איש אל כל שאר צשרו דמשמע מי שעושה חוקותי אני נותן חיים לו ואלו הן חוקותי איש איש וגו' הא למדת כל היושצ ואינו עוצר כו': פֿזבות את ישראל. כדי שיהו מקצלין שטר צמה שמונעין ענמן מן העצירות לפיכך הרצה להן שלא היה צריך ללוות כמה מלוות וכמה לאהרות על שקנים ונצלות שאין לך אדם שאינו קץ צהן אלא כדי שיקצלו שטר על שפורשין מהן: גב' תנינא. צמסכת מגילה אין צין שצת כו': בהברת. פֿ לשון הכרת תכרת (צמדצר טו)

^(א) אשר יעשה אותם האדם וחי בהם הא כל ^(ב) היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה ר"ש בר רבי אומר הרי הוא אומר ^(ג) רק חזק לבלתי אכול (את) הדם כי הדם הוא הנפש וגו' ומה אם הדם שנפשו של אדם קצה ממנו הפורש ממנו מקבל שכר ^(ד) גזל ועריות שנפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן הפורש מהן על אחת כמה וכמה שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות ר' חנניא בן עקשיא אומר רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות שנאמר ^(ה) ה' חפץ פֿמען צדקו יגדיל תורה ויאדיר: גב' ^(ו) א"ר יוחנן חלוקין עליו חבריו על רבי חנניה בן גמליאל אמר רב אדא בר אהבה אמרי בי רב תנינן ^(ז) אין פֿבין שבת ליום הכפורים אלא שזה זדונו בידי אדם וזה זדונו בהכרת ואם איתא אידי ואידי בידי אדם הוא רב נחמן (בר יצחק^(ח)) אומר הא מני רבי יצחק היא דאמר מלקות בחייבי כריתות ליכא דתניא ^(ט) רבי יצחק אומר חייבי כריתות בכלל היו ולמה יצאת כרת באחותו לדונו בכרת ולא במלקות רב אשי אמר אפילו תימא רבנן זה עיקר זדונו בידי אדם וזה עיקר זדונו בידי שמים|אמר רב אדא בר אהבה אמר רב הלכה כר' חנניה בן גמליאל אמר רב יוסף מאן סליק לעילא ואתא ואמר אמר ליה אביי אלא הא דאמר רבי יהושע בן לוי שלשה דברים עשו ב"ד של מטה והסכימו ב"ד של מעלה על ידם מאן סליק לעילא ואתא ואמר אלא קראי קא דרשינן ה"נ קראי קא דרשינן גופא א"ר יהושע בן לוי שלשה דברים עשו ב"ד של מעלה והסכימו ב"ד של מעלה על ידם [אלו הן] מקרא מגילה ושאילת שלום [בשם] והבאת מעשר מקרא מגילה דכתיב ^(י) קימו וקבלו היהודים ^(י) קימו למעלה מה שקבלו פֿמטה ושאילת שלום ^(יב) דכתיב ^(יג) והנה בועז בא מבית לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם ואומר ^(יד) ה' עמך גבור החיל ^(טו) מאי ואומר וכי תימא בועז הוא דעביד מדעתיה ומשמיא לא אסכימו על ידו ת"ש ואומר ה' עמך גבור החיל הבאת מעשר דכתיב ^(טז) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די ^(יז) מאי עד בלי די הופיע רוח הקודש בבית דינו של שם ובבית דינו של שמואל הרמתי ובבית דינו של שלמה בבית דינו של שם דכתיב ^(יח) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני ^(יט) מנא ידע דלמא כי היכי דאזל איהו לגבה אזל נמי אינש אחרינא [לגבה] יצאת בת קול ואמרה ממני יצאו כבושים בבית דינו של שמואל דכתיב ^(כ) הגני ענו בי נגר ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי ^(כא) ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ^(כב) ויאמר עד ה' ועד משיחו ^(כג) כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד ויאמר ויאמרו מיבעי ליה יצאת בת קול ואמרה אני עד בדבר זה בבית דינו של שלמה דכתיב ^(כד) ויען המלך ויאמר תנו לה את הילד החי והמת לא תמיתוהו (כי) היא אמו מנא ידע דלמא איערומא מיערמא יצאת בת קול ואמרה היא אמו אמר רבא ממאי דלמא יהודה כיון דחשיב ירחי ויומי ואיתרמי דחזינן מחזקינן דלא חזינן לא מחזקינן שמואל נמי כולהו ישראל קרי להו בלשון יחידי דכתיב ^(כה) ישראל נושע בה' שלמה נמי מדהא קא מרחמתא והא לא קא מרחמתא אלא גמרא: דרש רבי שמלאי שש מאות ושלש עשרה מצות נאמרו לו למשה שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם אמר רב המנונא מאי קרא ^(כו) תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא

אין וכתבי צתרי עשר^(כז) דקאמר להו נציא לישראל הצאו את כל המעשר אל צית האוצר [וגו'] וצחנוני נא צואת וגו' אלמא דהסכים: ואומר ה' עמך גבור החי. מדקאמר ליה מלאך לגדעון שאילת שלום צסם אלמא דהסכים: דופיע. נגלה והוכיח צשעת הלורך בלע"ז צרוצ"ר כך שמעתי. ל"א הופיע נשמעה בקול גדול. צנימוקי רצי: בבית דינו שפֿ שם. לא היה שם חי צאותה שעה שהרי מת^(כח) אלל צית דין של אחריו מצניו ותלמידיו וקרי ליה צית דין של שם כמו צית שמאי וצית הלל: ממני יצאו כבושים. דצרים נעלמים הללו מאתי יצאו שלפי שהיהו היה מלך^(כט) והיא זכתה ללאת ממנה מלכים ^(ל) מתוך שהיתה נעוהה צצית חמיה יאלתה גזירה זו מלפני שיצא זרע משניהם כך קיבל רצי מעיקרא לישנא אחרינא מאתי היתה שינאו ממנה^(לא) שני צנים הללו לכבוש העולם שהרי עתיד דוד ומשיח ללאת ממנה: בית דינו שפֿ שמואל. לעולם ישראל אמרו עד (צ) דהא דכתיב ויאמר צני ישראל איקרו יחיד: רמ"ח מצות עשה. דכל אצר ואצר אומר לו עשה מלוה: שפֿ"ה [מצות] פֿא תעשה. שצכל יוס מזהירים עליו שלא לעצור: מופי משה שית

אין וכתבי צתרי עשר^(כז) דקאמר להו נציא לישראל הצאו את כל המעשר אל צית האוצר [וגו'] וצחנוני נא צואת וגו' אלמא דהסכים: ואומר ה' עמך גבור החי. מדקאמר ליה מלאך לגדעון שאילת שלום צסם אלמא דהסכים: דופיע. נגלה והוכיח צשעת הלורך בלע"ז צרוצ"ר כך שמעתי. ל"א הופיע נשמעה בקול גדול. צנימוקי רצי: בבית דינו שפֿ שם. לא היה שם חי צאותה שעה שהרי מת^(כח) אלל צית דין של אחריו מצניו ותלמידיו וקרי ליה צית דין של שם כמו צית שמאי וצית הלל: ממני יצאו כבושים. דצרים נעלמים הללו מאתי יצאו שלפי שהיהו היה מלך^(כט) והיא זכתה ללאת ממנה מלכים ^(ל) מתוך שהיתה נעוהה צצית חמיה יאלתה גזירה זו מלפני שיצא זרע משניהם כך קיבל רצי מעיקרא לישנא אחרינא מאתי היתה שינאו ממנה^(לא) שני צנים הללו לכבוש העולם שהרי עתיד דוד ומשיח ללאת ממנה: בית דינו שפֿ שמואל. לעולם ישראל אמרו עד (צ) דהא דכתיב ויאמר צני ישראל איקרו יחיד: רמ"ח מצות עשה. דכל אצר ואצר אומר לו עשה מלוה: שפֿ"ה [מצות] פֿא תעשה. שצכל יוס מזהירים עליו שלא לעצור: מופי משה שית

שית

בכם ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בידי מאומה [ויאמר עד: [שמואל א יב, ה] (ל) ויען המלך [ויאמר תנו לה את הילוד החי והמת לא תמיתוהו היא אמו: [ומלכס א ג, כו] (מ) ישפֿאל נושע בין תשועת עולמים לא תבשו ולא תפֿלמו עד עולמי עד: [ישעיה כה, יז] (נ) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב: [דברים נה, ד]

מסורת הש"ס

עם הוספות

(א) [קדושין דף לט:]. (ב) [מגינה דף יא:]. (ג) [מגילה דף ז: ע"פ]. (ד) שטר, (ה) [לעיל יג: וש"נ]. (ו) מגילה דף ז, (ז) צרכות נד. [ידף סג:]. (ח) תענית ט. [כג: ע"פ] שבת לג: וע"פ, (ט) [סוטה י:]. (י) שבת י, (כ) מלאכי ג, (ל) ב"ר צב ה, (מ) [מגילה י:].

הגהות הב"ח

(א) גמרא ושאילת שלום בשם דכתיב: (ב) רש"י ד"ה צית דינו וכו' עד וזהא דכתיב:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה בהברת. פֿישון הברת. ע"י מו"ט פֿרק א משנה צ דחלה:

תורה אור השלם

א) ושמרתם את חקתי ואת משפטי אשר יעשה אתם האדם וחי בקם אני יי:

[ויקרא יח, ה]

ב) רק חזק לבלתי אכל הדם כי הדם הוא הנפש ולא תאכל הנפש עם הנפש:

[דברים יב, כג]

ג) חפץ יגדיל תורה ויאדיר: [ישעיה מב, כא]

ד) קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הגוים עליהם ולא יעבור להיות עושים את שני הדימים האלה פֿכתבם ופֿסמם פֿכל שפֿה ופֿשנה: [אסתר נ, כו]

ה) והנה בעז פא מבית לחם ויאמר לקוצרים יי עמכם ויאמרו לו יברכך יי: [רות ב, ד]

ו) ויבא אליו מלאך יי ויאמר אליו יי עמך גבור החיל:

[שופטים יב, ב]

ז) הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי ובחנוני נא בזאת אמר יי צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים והריקותי לכם ברכה עד בלי די:

[שמואל א יב, ב]

ח) ויבא יהודה ויאמר צדקה ממני כי על בן לא נתתיה לשפֿה בני ולא יספֿ עוד לדפֿתה:

[בראשית לח, כז]

ט) הגני ענו בי נגר יי ונגד משיחו את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשקתי את מי רצותי ומייד מי לקחתי כפר ואעלים עיני בו ואשיב פֿכם:

[שמואל א יב, ג]

י) ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו ולא פֿקחת מייד איש מאומה:

[שמואל א יב, ד]

כ) ויאמר אליהם עד יי (ל) ויען המלך [ויאמר תנו לה את הילוד החי והמת לא תמיתוהו היא אמו: [ומלכס א ג, כו] (מ) ישפֿאל נושע בין תשועת עולמים לא תבשו ולא תפֿלמו עד עולמי עד: [ישעיה כה, יז] (נ) תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב: [דברים נה, ד]